

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

СТЕПАНКО Олександр Вікторович

УДК 351.37 : 316.7 : 322 (477)

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ГУМАНІТАРНОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

ХАРКІВ – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор **БУЛЬБА Володимир Григорович**, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, доцент **ХОЖИЛО Ірина Іванівна**, Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування;

кандидат наук з державного управління **КОНОВАЛОВА Ірина Василівна**, департамент економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації, заступник директора департаменту – начальник управління аналітики, прогнозування та зведення інформації.

Захист відбудеться *30 жовтня 2014 р. о 13.00* годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.858.01 Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 61001, м. Харків, просп. Московський, 75, зал засідань (1-й поверх).

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 61001, м. Харків, просп. Московський, 75.

Автореферат розісланий «30» вересня 2014 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А. О. Кузнецов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Державну політику в гуманітарній сфері має бути спрямовано на створення умов належного функціонування та розвитку освіти, науки і культури, реалізації духовних потреб особистості, формування та збагачення її творчого потенціалу, всебічну й максимальну самореалізацію, а також на формування, розвиток і збереження загальноцивілізаційних цінностей, що має бути підґрунтям злагоди в громадянському суспільстві. Успіх реалізації цієї політики залежить від ефективності функціонування системи державного управління й передбачає розроблення й упровадження концептуально-стратегічних і програмних документів довгострокового курсу розвитку гуманітарної сфери, удосконалення відповідних механізмів державного управління.

Слід зазначити, що пріоритети гуманітарного розвитку в Україні лише почали формуватися. Розвиток вітчизняної гуманітарної сфери протягом усього періоду незалежності країни відбувається в суперечливих соціально-економічних і політичних умовах, що спричиняють виникнення руйнівних соціальних ефектів, таких як корупція, політизація управління, нерівність розвитку регіонів, як наслідок – нерівність в отриманні якісних послуг в освіті, науці і культурі. Наявність суттєвих недоліків у нормативно-правовому регулюванні відносин суб'єктів, задіяних у гуманітарній сфері, відсутність стійкої організаційної структури державного управління, постійне реформування й недофінансування освіти, науки і культури, вразливість створеної системи соціального захисту працівників гуманітарної сфери, слабка їх умотивованість щодо діяльності свідчать про неефективність функціонування механізмів державного управління, чим і зумовлюється актуальність обраної теми дослідження.

Актуальність філософії людиноцентризму як відповідь на виклики глобалізації, зміни соціально-культурної картини світу, формування нової етики та сучасних моральних цінностей є предметом дослідження зарубіжних і вітчизняних учених (Г. Балл, Х. Буарке, М. Задорожна, О. Козларек, В. Кремень, М. Хусейн, Лю Цзи, М. Черенков та ін.). Науково-теоретичні засади державного управління в соціогуманітарній сфері, гуманітарні функції управління, правове, кадрове, організаційне, фінансове та інформаційне забезпечення системи державного управління, а також проблеми розвитку людського потенціалу досліджуються в наукових працях таких авторів, як Г. Арабаджи, В. Аверьянов, О. Амосов, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, Д. Безносенко, І. Варзар, А. Васіна, С. Газарян, Л. Гордієнко, Б. Гурне, А. Дегтяр, В. Дзюндзюк, Ю. Древаль, Е. Зінь, М. Їжа, В. Князєв, Ю. Ковбасюк, І. Коновалова, В. Корженко, О. Коротич, О. Крюков, Ю. Куц, Т. Лукіна, В. Луначек, В. Малиновський, В. Мамонова, А. Мельник, Н. Мельтохова, А. Михненко, П. Надолішній, Н. Нижник, О. Оболенський, Г. Одінцова, В. Олуйко, О. Радченко, Г. Райт, С. Серьогін, Ю. Сурмін, І. Хожило, В. Цветков та ін.

Вагомий внесок у розвиток теоретико-методологічних засад системи державного управління зробили протягом останніх п'яти років вітчизняні вчені в галузі державного управління, які висвітлюють у своїх дисертаційних роботах стан, динаміку і особливості управління сегментами гуманітарної сфери: освітою (М. Білінська, Т. Гладка, С. Григанська, О. Демченко, Ю. Журавльова, Л. Коробко, Є. Красняков, П. Кухарчук, І. Лопушинський, І. Маслікова, А. Панченко, Л. Полякова, О. Поступна, Л. Пшенична, А. Стадник, О. Тягушева, О. Усенко, В. Шевченко, Т. Ярцева та ін.); наукою (В. Стригун, О. Ядранська та ін.); культурою (Т. Безверха, М. Задорожна, Л. Максим'як, О. Малишева, Л. Мисів, І. Рябко, Н. Сорокіна та ін.). Особливості розвитку гуманітарної сфери, сутність, мета і завдання гуманітарної політики, основні напрями її здійснення є предметом аналізу вітчизняних авторів (В. Бех, К. Бондаренко, С. Борисевич, В. Бульба, С. Вдовенко, Б. Данилишин, А. Дербак, О. Дніпров, М. Жулинський, С. Здіорук, С. Зубченко, В. Кізіма, С. Кіндзерський, Н. Медведчук, А. Меляков, С. Овчаренко, П. Петровський, О. Петроє, Ю. Рубан, В. Сабадуха, Г. Ситник, П. Ситник, В. Скуратівський, В. Трощинський, І. Черничко, С. Чукут та ін.).

Необхідністю детального обґрунтування подальших напрямів удосконалення механізмів державного управління гуманітарною сферою зумовлено вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри соціальної і гуманітарної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за темою «Управління розвитком гуманітарної сфери на регіональному рівні» (державний реєстраційний номер 0112U001155). Особистий внесок здобувача у виконання цієї науково-дослідної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні концептуальної моделі державного управління розвитком гуманітарної сфери в Україні та доцільності введення у практичну діяльність державних органів, що забезпечують функціонування й розвиток цієї сфери, гуманітарної експертизи як механізму громадського контролю.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є розроблення теоретичних положень та практичних рекомендацій з удосконалення механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні.

Відповідно до мети дослідження визначено такі *завдання*:

- уточнити зміст понять «гуманітарна сфера» і «державне управління гуманітарною сферою», конкретизувати складові гуманітарної сфери, обґрунтувати необхідність виокремлення цієї сфери з-поміж інших сфер суспільної життєдіяльності;
- обґрунтувати основні пріоритети державної політики в гуманітарній сфері України;
- виявити тенденції у функціонуванні механізмів державного управління освітньою, науковою і культурною галузями в сучасній Україні;

- розробити концептуальну модель державного управління розвитком гуманітарної сфери в Україні;
- надати практичні рекомендації з удосконалення політичного, правового та організаційного механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні;
- довести доцільність запровадження гуманітарної експертизи як механізму громадського контролю в гуманітарній сфері.

Об'єктом дослідження є державне управління гуманітарною сферою.

Предмет дослідження – механізми державного управління гуманітарною сферою в Україні.

Методи дослідження. Теоретичною й методологічною основою дисертаційної роботи стали загальнонаукові і спеціальні методи наукового пізнання, застосування яких забезпечує достовірність результатів: категорійного та етимологічного аналізу, що надало можливість узагальнити підходи до визначення змісту базових понять дисертаційного дослідження «гуманітарна сфера» і «державне управління гуманітарною сферою»; компаративного аналізу – для узагальнення зарубіжного досвіду з розроблення державної політики в гуманітарній сфері; аналізу і синтезу – при формуванні теоретичної бази дослідження, а саме під час порівняння рейтингових показників за основними напрямками досліджень гуманітарного розвитку країн перехідного періоду; єдності історичного й логічного – для дослідження тенденцій і закономірностей державного управління гуманітарною сферою; структурно-функціонального аналізу – для з'ясування структури та функцій органів державного управління в гуманітарній сфері; системного аналізу – для висвітлення тенденцій розвитку державної політики у сфері освіти, науки і культури; статистичного аналізу – для визначення кількісних параметрів збалансованості функціонування гуманітарної сфери; інформаційно-аналітичні методи – для оцінювання ефективності державного управління щодо забезпечення якості й доступності для населення послуг, що надаються у закладах гуманітарної сфери; моделювання та прогнозування – при розробленні концептуальної моделі державного управління розвитком гуманітарної сфери в Україні, підходів щодо вдосконалення механізмів державного управління.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді та спорту України, Міністерства культури України, Міністерства соціальної політики України, місцевих органів, що визначають засади функціонування гуманітарної сфери, регулюють процесуальні питання формування та організації діяльності органів управління, їх спільної роботи з органами місцевого самоврядування, громадськістю та споживачами і замовниками послуг гуманітарної сфери.

Емпіричною основою дослідження стали статистичні матеріали Державної служби статистики України, результати соціологічних досліджень державних і недержавних інформаційно-аналітичних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що автором отримані науково обґрунтовані результати, які розкривають сутність державного управління гуманітарною сферою в Україні, її основні тенденції й особливості розвитку та засади комплексного підходу до вдосконалення механізмів державного управління цією сферою. Новими найбільш суттєвими результатами дослідження є далі названі основні положення та висновки, що виносяться на захист.

У дисертаційному дослідженні

вперше:

- доведено доцільність введення у практичну діяльність органів державної влади, які забезпечують функціонування й розвиток гуманітарної сфери, гуманітарної експертизи як механізму громадського контролю, завдяки якому органи державної влади можуть вести безперервний фаховий діалог із представниками громадянського суспільства;

- розроблено концептуальну модель державного управління розвитком гуманітарної сфери в Україні, що ґрунтується на підходах краудсорсингового моделювання, який полягає в переданні частини функцій спеціально уповноваженому органу в системі державного управління, до складу якого входять представники органів державного і регіонального управління, громадськості (надавачі, замовники і споживачі послуг);

удосконалено:

- положення, у яких розкривається зміст подальшого розвитку механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні: політичного – визначено концептуальні основи формування державної політики в гуманітарній сфері; правового – обґрунтовано доцільність розроблення стратегічного курсу розвитку гуманітарної сфери та формування правової основи для проведення гуманітарної експертизи цієї сфери; організаційного – запропоновано створити центр гуманітарної експертизи в Національній академії наук України задля організації та проведення наукових досліджень у цьому напрямі, ввести у структуру державних органів управління на вищому рівні Консультативну раду вчених-експертів, основним завданням якої є прийняття політичних рішень, обговорення галузевого реформування, що сприяє залученню громадськості до процесу прийняття державноуправлінських рішень з розвитку гуманітарної сфери;

- обґрунтування основних пріоритетів державної політики в гуманітарній сфері України; на відміну від розробок, що існують, запропоновано враховувати такі заходи: формування та пропагування в суспільстві загальнодержавної системи цінностей; забезпечення рівних можливостей для всебічного гармонійного розвитку людини; розвиток вітчизняних фундаментальних галузей гуманітарної сфери; забезпечення рівного доступу громадян до якісних освітніх, наукових і культурних послуг та ін.;

дістали подальшого розвитку:

- обґрунтування змісту понять «гуманітарна сфера» і «державне управління гуманітарною сферою», у яких гуманітарна сфера розглядається лише у

визначенні її значенні, виокремлено її складові, що забезпечують розвиток духовного життя людини й суспільства (освіта, наука, культура);

– визначення тенденцій у функціонуванні механізмів державного управління освітою, наукою і культурою в сучасній Україні (позитивні й негативні), що надало можливість сформулювати концептуальні положення розвитку гуманітарної сфери в умовах суспільних трансформацій.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Основні ідеї та висновки розширюють наукові уявлення про механізми державного управління гуманітарною сферою в Україні. Матеріали дисертаційної роботи можуть бути використані при написанні підручників і навчальних посібників, навчально-методичної літератури, а також у роботі органів державної влади, що здійснюють реалізацію гуманітарної політики в Україні.

Висновки, пропозиції та рекомендації, викладені в роботі, мають практичне значення. Зокрема, пропозиції автора щодо вдосконалення управлінської діяльності з організації та здійснення пропагування сімейних цінностей з формування сім'ї, свідомого та відповідального ставлення до повноцінного виховання й розвитку дітей у межах реалізації Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 р. використовуються Департаментом соціальних послуг Міністерства соціальної політики України (довідка про впровадження від 11.02.2014 р. № 505/014/91-14); теоретичні підходи щодо розроблення заходів сприяння зайнятості громадян передпенсійного і пенсійного віку шляхом організації роботи на місцевому рівні безкоштовного навчального закладу «Університет третього віку» із залученням працівників вищих навчальних закладів м. Харкова на громадських засадах та волонтерів для організації навчання, а також методичні розробки щодо впровадження гуманітарної експертизи при аналізі міждисциплінарних проєктів соціально-гуманітарного характеру — департаментом праці і соціальної політики Харківської міської ради (довідка про впровадження від 08.01.2014 р. № 001-2/71); науково-методичні підходи щодо організаційного механізму державного управління розвитком культурної галузі в регіоні, що полягає в залученні до розроблення регіональних програм, спрямованих на розвиток галузі культури, представників громадського сектору, причетних до культурних практик, представників творчих спілок та громадських творчих організацій, а також обґрунтування доцільності запровадження нових форм фінансування творчих спілок (закордонні гранти, приватні ініціативи, комерційні угоди та ін.) та пропозиції щодо підтримки регіональної культури використані департаментом культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження від 22.05.2014 р. № 0103-19/1103); науково-теоретичні підходи щодо визначення концептуальних основ і пріоритетних напрямів формування державної регіональної політики в гуманітарній сфері Полтавської області, змістовно наповнених та зорієнтованих на врахування специфічних особливостей механізмів державного управління на місцевому рівні, зумовлених історичними, політичними, соціально-економічними чинниками, а також

методичні підходи до вдосконалення механізмів гуманітарного розвитку регіону шляхом посилення ролі постійного й неупередженого моніторингу громадської думки з метою виявлення суспільних запитів у гуманітарній сфері, на вирішення яких має спрямовуватися державна регіональна політика, використовуються Полтавською обласною радою (довідка про впровадження від 27.05.2014 р. № 01-29/372).

Також теоретичні й методичні положення, висновки і рекомендації щодо механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні, що містяться в дисертаційному дослідженні Степанка О. В., знайшли застосування в навчальному процесі Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (акт про впровадження від 21.05.2014 р.). Крім того, результати дисертаційного дослідження можуть бути використані в подальших дослідженнях питань державного управління гуманітарною сферою.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею. Усі сформульовані в ній висновки, теоретичні положення та пропозиції ґрунтуються на особистих дослідженнях. У дисертації не використовувалися ідеї й розробки, що належать співавторам та співвиконавцям науково-дослідних робіт [3; 6; 7; 13–15]. Особистий внесок здобувача у спільній роботі подано у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, висновки, пропозиції оприлюднено в доповідях і виступах автора на наукових та науково-практичних конференціях за міжнародною участю: у м. Харкові («Управління розвитком гуманітарної сфери в Україні», 2012 р.; «Державне управління та місцеве самоврядування: історія та сучасність», 2012 р., 2013 р.), м. Дніпропетровську («Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком», 2013 р.), м. Донецьку («Політика корпоративної соціальної відповідальності в контексті сталого соціально-економічного розвитку», 2013 р.). Також матеріали та результати дослідження викладено на XIII Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління: виклики XXI століття» (м. Харків, 2013 р.) та на XIV Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління XXI ст.: від соціального діалогу до суспільного консенсусу» (м. Харків, 2014 р.).

Публікації. Основні положення та отримані результати дисертаційного дослідження викладено в 15 публікаціях, 7 з яких опубліковано у виданнях, включених до переліку фахових у галузі науки «Державне управління» та 1 – у зарубіжному виданні. Загальний обсяг публікацій, що належать особисто авторіві, – 6,1 авт. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 254 сторінки, у тому числі 6 рисунків (5 сторінок), 3 таблиці (2 сторінки), 6 додатків (30 сторінок). Список використаних джерел містить 322 найменування на 38 сторінках, із них 17 найменувань – іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** дисертації обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено стан її наукового розроблення, з'ясовано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано наукову новизну одержаних результатів, встановлено їх наукове та практичне значення, наведено відомості щодо апробації результатів дисертації.

У **першому розділі** – *“Теоретичні основи державного управління гуманітарною сферою”* – розглянуто гуманітарну сферу як об'єкт державного управління, уточнено поняття «гуманітарна сфера» та «державне управління гуманітарною сферою», визначено й науково обґрунтовано складові гуманітарної сфери, виявлено специфічні особливості державного управління цією сферою, проаналізовано процеси формування і здійснення гуманітарної політики, виявлено їх тенденції та особливості, визначено концептуальні засади дослідження механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні.

Узагальнення наукових джерел із проблематики дослідження дозволяють дійти висновку про те, що у визначенні сутності поняття «гуманітарна сфера» вчені переважно дотримуються двох трактувань: широке, що стосується духовного і соціального життя людини й соціуму, та вузьке, що розкриває зміст забезпечення розвитку духовного життя людини й суспільства. Варто зазначити, що більшість науковців розглядають гуманітарну сферу як складову соціальної, поєднуючи в ній дві змістовно самостійні складові – духовну й соціальну. З огляду на це існують і різні підходи до визначення структури гуманітарної сфери, до складових якої вчені відносять значну кількість галузей суспільної життєдіяльності, що пов'язані з фізичним, духовним і професійним буттям людини.

З метою уникнення двозначності в категорійно-поняттєвому апараті дисертаційного дослідження уточнено зміст таких понять, як «гуманітарна сфера» і «державне управління гуманітарною сферою». У роботі пропонується розглядати гуманітарну сферу у вузькому її значенні, що дає можливість чітко сформулювати її складові, взявши за основу фундаментальні галузі – освіту, науку і культуру. Запропонований підхід можна використовувати як при формуванні, так і під час реалізації державної гуманітарної політики, спрямованої на забезпечення духовного розвитку суспільства. Це дає підстави для виокремлення гуманітарної сфери з усіх інших сфер суспільної життєдіяльності, визначення об'єктів і суб'єктів, принципів, цілей, функцій, механізмів, форм, методів і технологій державного управління цією сферою, а також встановлення належних державно-управлінських зв'язків.

Зазначимо, що об'єктом державного управління в гуманітарній сфері є суспільство або соціальні спільноти, які формуються за різними ознаками, а також людина, на яку спрямовано діяльність відповідних суб'єктів управління в

освітній, науковій та культурній галузях. При цьому людина може виступати як об'єктом, так і суб'єктом державного управління. Також суб'єктами гуманітарної сфери виступають, окрім людини, і суспільство, держава, установи, підрозділи апарату, посадові особи, громадські організації, колективи тощо.

Слід зазначити, що, як і в усіх країнах пострадянського простору, гуманітарна сфера України із набуттям державної незалежності зазнала значних трансформацій. Це пов'язано з тим, що пострадянські країни стали на шлях утворення демократії, політико-культурний зміст якої започаткований ідеями лібералізму, орієнтованими на забезпечення незалежності особистості, гарантування її громадянських прав і свобод, а також з орієнтацією цих країн на європейську систему цінностей.

У роботі здійснено аналіз розвитку сегментів гуманітарної сфери транзитивних держав, який свідчить, що найкращі показники мають країни Східної Європи, особливо ті, що стали новими членами Європейського Союзу, а найгірші показники – країни Середньої Азії, які в багатьох рейтингах посідають найнижчі позиції. Це спонукає країни з низькими показниками до пошуку нових підходів до розроблення політики.

Аналіз концептуальних основ гуманітарної політики країн СНД надає підстави для таких висновків: гуманітарна політика є складовою державної політики в усіх країнах СНД, але вона не є самостійною політикою; ці країни мають схожий підхід до визначення державних інституцій, які здійснюють гуманітарну політику; практично в усіх цих країнах вищі державні інституції мають структурні підрозділи, що здійснюють, координують або контролюють процес функціонування й розвитку гуманітарної сфери; у деяких із цих країн відбувається дублювання державних інституцій, а відповідно, і дублювання функцій управління; у цих країнах створено міцну законодавчу базу функціонування сегментів гуманітарної сфери, утім, у жодній із країн не було прийнято стратегічного документа щодо розвитку цієї сфери як виокремленої складової суспільної життєдіяльності.

Другий розділ – *“Сучасний стан функціонування механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні”* – присвячено дослідженню нормативно-правового забезпечення державного управління гуманітарною сферою, обстеженню організаційно-функціональної структури управління нею, виявленню основних тенденцій розвитку освіти, науки і культури, аналізу організаційного, економічного, соціально-мотиваційного механізмів державного управління гуманітарною сферою та виявленню здобутків і недоліків у їх функціонуванні.

Результати проведеного дослідження нормативно-правового забезпечення функціонування освітньої, наукової і культурної галузей, дозволяють дійти висновку про те, що за роки незалежності в Україні створено основне правове поле, яке забезпечує розвиток цих галузей відповідно до загальноєвропейських правових стандартів. Утім, існування проблем у духовному житті українського

суспільства та невідповідність чинної системи нормативно-правових актів до актуальних завдань сучасного розвитку держави потребує перегляду цієї системи, внесення змін до чинних законодавчих актів та доповнення новими. Зазначимо, що на державному рівні було визнано існування кризової ситуації в духовному житті українського суспільства та накреслено шляхи виходу з неї. Однак ніяких зрушень у цьому напрямі практично так і не відбулося.

Результати аналізу стану розвитку освіти, науки і культури, а також дані соціологічних опитувань, що проводилися різноманітними державними і громадськими організаціями в Україні, дозволяють виявити основні тенденції цього розвитку. Зокрема, позитивними тенденціями можна назвати: розроблення нової методології та правової основи розвитку гуманітарної сфери (цілі, завдання, цінності демократичного суспільства, особистісно орієнтований розвиток, визначення та створення засад рівних можливостей для громадян в отриманні послуг, світові та європейські інтеграційні засади); оновлення змісту освіти, запровадження механізму державних стандартів, перехід до варіативної освіти, запровадження нових форм і технологій контролю успішності громадян, можливість здобувати одночасно дві професії; поширення нових технологій у гуманітарній сфері (ІКТ, нові форми навчання, інтерактивні методики тощо); нові рівні у співробітництві закладів, установ освіти і науки з міжнародними організаціями й установами (розвиток формалізованих і неформальних наукових мереж), відчутні зміни в системі міжнародного обміну, розроблення проектів і програм; створення нових типів закладів системи гуманітарної сфери з різними формами власності; урахування мовних потреб національних меншин у місцях їх компактного проживання; диверсифікація джерел фінансування системи гуманітарної сфери; розвиток громадських організацій, об'єднань, товариств та їх залучення до державно-громадського управління тощо.

Серед негативних тенденцій у розвитку гуманітарної сфери можна назвати такі: в освіті – обмеження фізичної та фінансової доступності до системи закладів освіти (у міру підвищення рівня освіти зростає значущість фінансового чинника); погіршення чинників, що впливають на якість освіти (низький рівень кадрового, інформаційного, матеріально-технічного та фінансового забезпечення галузі); неузгодженість інтересів у взаємодії представників (керівних осіб) професійної освіти і роботодавців; недостатнє використання можливостей системи освіти для залучення до неї більшої частки населення країни; значний рівень коруптованості та політичної заангажованості працівників системи освіти, а також недостатня кваліфікація керівників в освітній галузі; слабкість системи державно-громадського управління освітою; погіршення іміджу та престижності освіти й освіченості; у науці – виїзд з України висококваліфікованих працівників до країн з більш привабливими для наукової діяльності умовами; скорочення кількості наукових організацій; нестабільність роботи наукових установ; слабка або застаріла матеріально-технічна база наукових установ; низький рівень комерціалізації наукових досліджень; у культурі – відсутність єдиної системи державного управління вітчизняною

культурною індустрією; застарілість обладнання для виготовлення культурної продукції, що призводить до скорочення обсягів виробництва; зростання собівартості української культурної продукції на тлі переважання ринку імпортного продукту в широкому асортименті; руйнація культурної інфраструктури на селі; руйнація духовних цінностей тощо.

Здійснений у роботі аналіз сучасного стану функціонування механізмів державного управління гуманітарною сферою надає підстави для висновків стосовно таких механізмів: організаційного – в Україні постійно відбуваються інституційні зміни, що сприяє або заважає розвитку суспільної свідомості та зростанню гуманістичного потенціалу суспільства (політична нестабільність, часті зміни владних команд, невизначеність орієнтирів щодо ідеологічної консолідації суспільства; функціонування галузей в умовах їх постійного реформування; відсутність моніторингу якості проведення реформ; низький рівень участі громадськості в розробленні державної гуманітарної політики тощо); економічного – постійне недофінансування розвитку галузей гуманітарної сфери; соціального – не створено надійної системи соціального захисту працівників системи гуманітарної сфери; мотиваційного – слабка системи вмотивовування працівників до діяльності.

У **третьому розділі** – *“Напрями вдосконалення механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні”* – обґрунтовано основні пріоритети та визначено регіональні особливості державної політики в гуманітарній сфері, запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення політичного, правового й організаційного механізмів державного управління цією сферою, доведено доцільність введення у практичну діяльність органів державної влади, що забезпечують функціонування й розвиток гуманітарної сфери, гуманітарної експертизи як механізму громадського контролю.

У дисертації доведено, що провідним на поточному етапі розвитку Української держави є формування системи цінностей або ціннісних орієнтацій у суспільстві, тобто відносно стійкої системи спрямованості інтересів і потреб особистості на певну ієрархію життєвих цінностей. Основними детермінантами ціннісних орієнтацій людини у духовному житті мають виступати: рівень загальної культури, переконання, нахили, здатності, здібності, особистісні смисли, моральні принципи, а також система цінностей особистості. Концептуальне вирішення питань формування, пропагування й забезпечення утвердження в суспільстві загальнодержавної системи цінностей має бути першочерговим пріоритетним напрямом державної політики України в гуманітарній сфері.

З’ясовано, що здійснення державної політики щодо розвитку гуманітарної сфери перебуває в безпосередній залежності від економічних і територіальних можливостей у цілому країні і певного регіону зокрема. При цьому особливості регіону України, пов’язані з географічним розміщенням, природно-кліматичними, соціально-економічними, історичними, культурними та іншими умовами, зумовлюють специфічність як розвитку самого регіону в цілому, так і

формування регіональної гуманітарної політики та політики щодо розвитку гуманітарної сфери в цьому регіоні.

У роботі запропоновано вдосконалення підходів до розроблення механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні, теоретично обґрунтовано необхідність удосконалення концептуальної моделі державного управління розвитком цієї сфери, законодавчого закріплення відокремлення її з-поміж інших сфер суспільної життєдіяльності з чітко визначеними складовими (галузями). Концептуальне бачення моделі державного управління розвитком гуманітарної сфери показано на рис. 1.

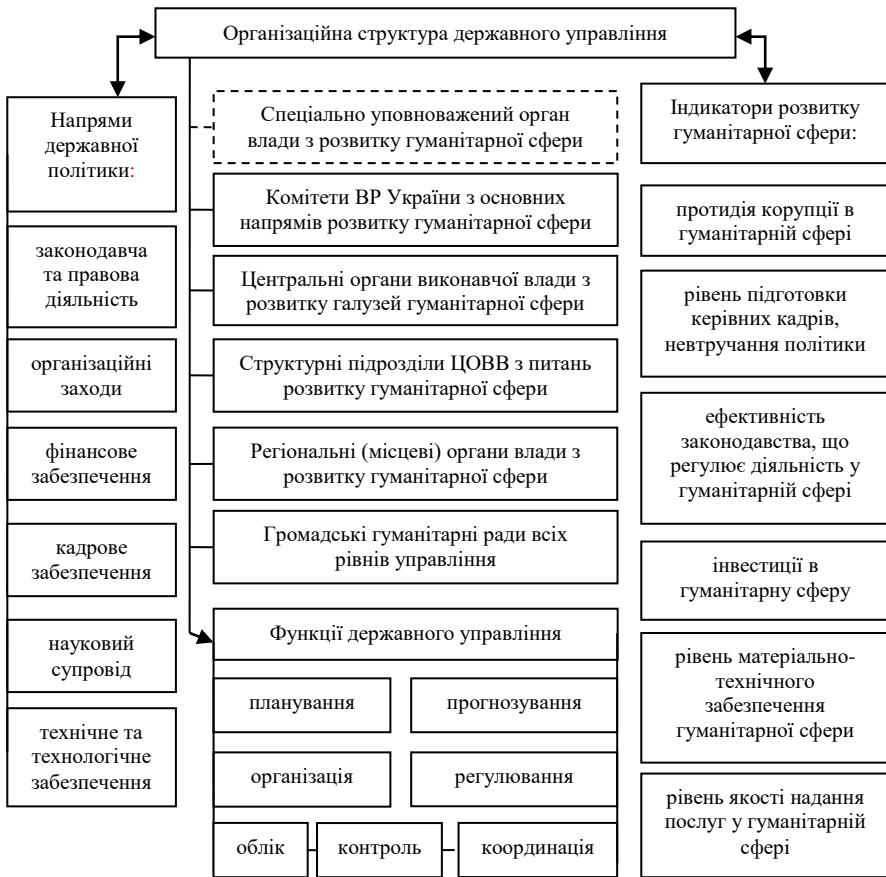

Рис. 1. Концептуальна модель державного управління розвитком гуманітарної сфери в Україні

З метою забезпечення духовного розвитку конкретної особистості й українського суспільства в цілому потрібно на вищому рівні визначити орган державної влади, предметом компетенції якого була б гуманітарна сфера у вузькому її розумінні (духовне життя суспільства). До складу такого органу мають входити, зберігаючи відповідну пропорційність, надавачі, замовники й споживачі послуг у гуманітарній сфері. У своїй роботі спеціально уповноважений орган має використовувати результати соціологічних досліджень або замовляти їх проведення з метою оцінювання ситуації / провадження політики та на цій основі вдосконалювати діяльність.

Слід зазначити, що основоположними документами розвитку гуманітарної сфери в Україні мають стати концепція і стратегія. На підставі проведеного аналізу змісту проекту Концепції гуманітарного розвитку України до 2020 р. автором систематизовані та сформульовані зауваження і пропозиції до цього проекту. Основні висновки полягають у такому: по-перше, потрібно доповнити структуру проекту розділом «Механізми реалізації Концепції», у якому передбачити всі відповідні механізми; по-друге, визначити науково-практичну проблему, розкрити її сутність і новизну, обґрунтувати теоретичну цінність і доцільність розроблення цього документа для подальшого гуманітарного розвитку на користь країни; по-третє, чітко визначити галузі (сегменти, складові) гуманітарної сфери з метою її виокремлення з-поміж інших сфер життєдіяльності суспільства; по-четверте, гуманітарний розвиток країни необхідно, насамперед, спрямувати на підвищення творчого та інтелектуального розвитку суспільства; по-п'яте, акцент у документі має бути зроблено на підтримці вітчизняного виробника в усіх галузях культури; по-шосте, потрібно більше конкретизувати розділ, присвячений визначенню оцінки фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для упровадження Концепції тощо.

Задля практичного забезпечення розвитку гуманітарної сфери в Україні необхідно запровадити такий механізм, як гуманітарна експертиза при проведенні політичних, освітніх, культурних, адміністративно-територіальних, соціальних та інших реформ, що торкаються духовного життя суспільства і розвитку особистості. Для цього на державному рівні необхідно: 1) здійснити аналіз практики, нагромаджений державними органами влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями під час здійснення функції контролю, вивчити досвід країн, у яких вже діє інститут гуманітарної експертизи, систематизувати його, а також визначити напрями, що можуть бути за своїм змістом представлені як гуманітарна експертиза; 2) створити правову основу для проведення гуманітарної експертизи щодо всіх важливих у гуманітарній сфері законодавчо-нормативних ініціатив і управлінських рішень, що стосуються духовного життя людей (першочергово необхідно розробити та ухвалити закон про гуманітарну експертизу (або її положення)); 3) створити центр (сектор, службу) гуманітарної експертизи в Національній академії наук України, забезпечити фінансування досліджень у цьому напрямі та ввести в

структуру державних органів вищого рівня управління Консультативну раду вчених-експертів, члени якої мали б можливість брати безпосередньо участь у прийнятті політичних рішень, обговорювати галузеве реформування; 4) визначити фіксовані критерії (показники) гуманітарної експертизи, розробити інструменти їх узгодження як основи управлінської діяльності; 5) розпочати підготовку експертів у ВНЗ; 6) підготувати тренерів-експертів, які б вели тренінги-навчання з проведення гуманітарної експертизи для представників громадянського суспільства; 7) є потреба в інформаційній підтримці запровадження гуманітарної експертизи (організація друкованого та/або електронного журналу, проведення відповідних теле- і радіопередач тощо).

За допомогою гуманітарної експертизи держава може вступати в безперервний діалог із громадянським суспільством, його інституціями, соціальними групами, іншими недержавними структурами та окремою людиною заради суспільного розвитку і покращення духовного життя людей.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено конкретне науково-практичне завдання, що полягає в розробленні теоретичних положень та практичних рекомендацій з удосконалення механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні. Основні результати та висновки дослідження можна узагальнити в таких положеннях:

1. У роботі уточнено зміст понять «гуманітарна сфера» і «державне управління гуманітарною сферою», а також запропоновано підхід до визначення складових елементів гуманітарної сфери. Поняття «гуманітарна сфера» пропонується тлумачити як відносно самостійну царину суспільної життєдіяльності, що спрямована на забезпечення духовного життя людини і суспільства, складається з сукупності галузей, орієнтованих на максимальне розкриття потенціалу кожної людини та соціуму в цілому, розвиток творчих та інтелектуальних здібностей особистості, збереження культурного різноманіття. Переваги такого визначення полягають у відображенні лише духовного життя людини і суспільства, орієнтованого на розвиток особистості та досягнення нової соціальної якості. Такий зміст поняття надає підстави чіткої фіксації галузей гуманітарної сфери (освіти, науки, культури), що, своєю чергою, може вплинути на ефективність, конструктивність, системність роботи органів виконавчої влади, сутність якої полягає в збиранні, обробленні, систематизації, аналізі, моніторингу, збереженні, розповсюдженні інформації про функціонування й розвиток гуманітарної сфери. Державне управління гуманітарною сферою можна розглядати як цілеспрямований організаційний та регуляторний вплив держави на стан і розвиток гуманітарної сфери, що спрямована на забезпечення духовного життя людини і суспільства, складається з сукупності галузей, орієнтованих на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму в цілому, розвиток творчих та інтелектуальних здібностей

особистості, збереження культурного різноманіття шляхом запровадження державної гуманітарної політики, розробленої політичною системою та законодавчо закріпленої через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією. Варто відзначити, що таке визначення поняття дає можливість чітко визначити мету, завдання, об'єкти і суб'єкти державного управління гуманітарною сферою на всіх рівнях управління.

2. Визначено й теоретично обґрунтовано основні пріоритети державної політики в гуманітарній сфері України, серед яких є головними: формування та пропагування в суспільстві загальнодержавної системи цінностей; забезпечення рівних можливостей для всебічного гармонійного розвитку людини; розвиток вітчизняних фундаментальних галузей гуманітарної сфери; забезпечення рівного доступу громадян до якісних освітніх, наукових і культурних послуг; використання програмно-цільового підходу щодо розвитку гуманітарної сфери в регіоні, завдяки якому можна врахувати регіональні особливості, їх своєрідність, а також урізноманітнити форми отримання культурно-духовних послуг; формування багатоканальної системи фінансового забезпечення гуманітарної сфери.

3. Виявлено, що в розвитку фундаментальних галузей гуманітарної сфери є низка суттєвих недоліків, що заважають їй динамічному розвитку: по-перше, в Україні немає чітко визначеної стратегії розвитку гуманітарної сфери, як і немає концептуальних засад у формуванні й реалізації державної гуманітарної політики; по-друге, серед основних проблем розвитку фундаментальних галузей гуманітарної сфери найактуальнішим є фінансування їх, яке упродовж усього періоду незалежності України є недостатнім (фінансування здійснюється за залишковим принципом); по-третє, не виправдали покладених на них сподівань спроби зміни форми власності державних закладів та установ гуманітарної сфери, унаслідок чого було практично зруйновано виробничий потенціал у науці й культурі; по-четверте, проблемою є надзвичайно мала пропозиція національного продукту фундаментальних галузей гуманітарної сфери на внутрішньому і зовнішньому ринках; по-п'яте, інформаційний простір України є незахищеним, питання мови, історії, історичної пам'яті, міфології трактується залежно від політичної кон'юнктури. Усе це передусім потребує від держави як суб'єкта політики переходу від директивних форм управління в гуманітарній сфері до системи регуляторних методів, ґрунтованих на правових засадах, економічних важелях, що створюють умови для фінансово-матеріальної діяльності суб'єктів цієї сфери. Водночас держава має створювати умови для узгодження інтересів і конструктивної взаємодії різноманітних суб'єктів гуманітарної сфери.

4. Розроблено концептуальну модель державного управління розвитком гуманітарної сфери в Україні, що ґрунтується на підходах краудсорсингового моделювання. Провідна ідея полягає у визначенні на вищому рівні управління спеціально уповноваженого органу державної влади, до складу якого входять представники органів державного і регіонального управління, громадськості

(надавачі, замовники і споживачі послуг), котрі витрачають свої зусилля на створення контенту, розв'язання проблем, проведення досліджень та розроблення методичних рекомендацій із підвищення ефективності реалізації державної політики в гуманітарній сфері.

Визначено основні етапи запровадження цієї моделі, проходження яких дасть змогу, врахувавши зовнішні та внутрішні загрози й використовуючи нагромаджений інтелектуальний потенціал країни, окреслити орієнтири майбутнього функціонування й розвитку цієї сфери, що мають бути зафіксовані в основоположних документах, насамперед у концепції та стратегії розвитку. Це дозволить привести у відповідність до вимог часу і потреб українського суспільства інституційний базис, що має позитивно вплинути на консолідацію українського суспільства, у якому знання й можливості їх практичного застосування стануть одним із головних засобів самореалізації й розвитку особистості, отже, і сталого розвитку країни.

5. Запропоновано практичні рекомендації з удосконалення механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні, а саме: політичного щодо визначення концептуальних основ формування державної політики в гуманітарній сфері; правового – обґрунтовано доцільність розроблення стратегічного курсу розвитку гуманітарної сфери та формування правової основи для проведення гуманітарної експертизи цієї сфери, а саме розроблення закону (положення) про гуманітарну експертизу; організаційного – запропоновано створити центр (сектор, службу) гуманітарної експертизи в Національній академії наук України задля організації та проведення наукових досліджень у цьому напрямі та ввести до структури державних органів на вищому рівні управління Консультативну раду вчених-експертів, члени якої мали б можливість брати безпосередню участь у прийнятті політичних рішень, обговорювати галузеве реформування.

6. У роботі доведено доцільність введення у практичну діяльність органів державної влади, які забезпечують функціонування й розвиток гуманітарної сфери, гуманітарної експертизи як механізму громадського контролю та технології сучасної комунікації, завдяки якій органи державної влади можуть вести безперервний фаховий діалог із представниками громадянського суспільства заради збереження людського потенціалу та злагодженого суспільного поступу. Визначено етапи запровадження в Україні такого механізму, як гуманітарна експертиза.

Здійснено обґрунтування необхідності підготовки експертів-фахівців із проведення гуманітарної експертизи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Степанко О. В. Нормативно-правове забезпечення функціонування та розвитку гуманітарної сфери України / О. В. Степанко // Державне будівництво :

[електрон. наук. видання ХарPI НАДУ]. – 2011. – № 2. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-2/doc/6/09.pdf>.

2. Степанко О. В. Сутність, мета, завдання та складові гуманітарної сфери / О. В. Степанко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Magіstr», 2012. – Вип. 3 (38). – С. 201–208.

3. Степанко О. В. Сучасний стан розвитку гуманітарної сфери країн перехідного періоду / В. Г. Бульба, О. В. Степанко // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з держ. управління. – Х. : ДокНаукДержУпр, 2012. – № 3 (11). – С. 7–12.

Особистий внесок здобувача: на підставі узагальнення моніторингових досліджень гуманітарного напрямку країн перехідного періоду, що уособлені світовими дослідними організаціями, виділення першочергових завдань для України щодо покращення показників гуманітарної сфери в подальшому її розвитку.

4. Степанко О. В. Удосконалення організаційного механізму державного управління гуманітарною сферою в Україні: наукові підходи та особливості / О. В. Степанко // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації д-рів наук з держ. управління. – Х. : ДокНаукДержУпр, 2013. – № 4 (16). – С. 193–197.

5. Степанко О. В. Організаційна структура державного управління гуманітарною сферою в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку / О. В. Степанко // Наук. вісн. Академії муніципального управління : зб. наук. пр. Серія “Управління”. – К., 2013. – Вип. 4. – С. 343–351.

6. Степанко О. В. Державна гуманітарна політика України щодо розвитку освіти: механізми реалізації / В. Г. Бульба, О. В. Поступна, О. В. Степанко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Magіstr», 2013. – № 2 (44). – С. 7–13.

Особистий внесок здобувача: обґрунтування доцільності об’єднання зусиль державних і недержавних органів, усіх суб’єктів у формуванні єдиного гуманітарного простору, розробленні дієвих механізмів реалізації державної гуманітарної політики України.

7. Степанко О. В. Динаміка розвитку ведущих отраслей гуманитарной сферы в Украине: достижения и актуальные проблемы государственного управления / В. Г. Бульба, А. В. Степанко // Современные проблемы науки и образования : электрон. науч. журн. – 2014. – № 1 (51). – Режим доступа : <http://www.science-education.ru/pdf/2014/1/105.pdf>.

Особистий внесок здобувача: визначення актуальних проблем державного управління гуманітарною сферою та на підставі цього розроблення механізмів підвищення ефективності даного процесу.

8. Степанко О. В. Концептуальні засади та пріоритетні напрями розвитку гуманітарної сфери України: державно-управлінський аспект / О. В. Степанко // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львів. регіон. ін-ту держ. управління Нац. акад. держ. управління при Президентові України / за заг. ред.

чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. – Вип. 38 – С. 107–114.

9. Степанко О. В. Національне виховання молоді як складова гуманітарної політики держави / О. В. Степанко // Управління розвитком гуманітарної сфери в Україні : матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 25 квітня 2012 р. / за ред. В. Г. Бульби, А. В. Мелякова. – Х. : ДокНаукДержУпр, 2012. – С. 118–123.

10. Степанко О. В. Світові тенденції впливу на вироблення концептуальних основ гуманітарної політики загальнопланетарного масштабу / О. В. Степанко // Державне управління та місцеве самоврядування: історія та сучасність : зб. тез наук.-практ. конф. за підсумками стажування слухачів, 26 вересня 2012 р. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/1/15.pdf>.

11. Степанко О. В. Роль держави у формуванні та реалізації політики в гуманітарній сфері / О. В. Степанко // Публічне управління: виклики XXI століття : зб. тез XIII Міжнар. наук. конгресу, 21–22 березня 2013 р. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2013. – С. 39–40.

12. Степанко О. В. Особливості функціонування й розвитку системи державного управління гуманітарною сферою в Україні / О. В. Степанко // Державне управління та місцеве самоврядування: історія та сучасність : зб. тез наук.-практ. конф. за підсумками стажування слухачів, 26 вересня 2013 р. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2013-4/doc/5/11.pdf>.

13. Степанко О. В. Пріоритетні напрями держави щодо забезпечення конституційних прав громадян України в науковій галузі / В. Г. Бульба, О. В. Поступна, О. В. Степанко // Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали VII регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2013. – С. 229–231.

Особистий внесок здобувача: визначення пріоритетних напрямів держави щодо забезпечення конституційних прав громадян України в науковій галузі.

14. Степанко О. В. Формування інтелектуального потенціалу як фактор внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності / В. Г. Бульба, О. В. Степанко // Політика корпоративної соціальної відповідальності в контексті сталого соціально-економічного розвитку : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 5–6 грудня 2013 р. – Донецьк : ДонДУУ, 2013. – С. 46–48.

Особистий внесок здобувача: обґрунтування доцільності впровадження освітніх технологій для підвищення професійної кваліфікації державних службовців, працівників територіального управління, бізнес-структур задля розвитку фахових компетенцій у сфері корпоративної соціальної відповідальності.

15. Степанко О. В. Використання соціального діалогу у формуванні державної політики з розвитку вищої освіти як ефективного механізму узгодження інтересів громадян / А. В. Меляков, О. В. Поступна, О. В. Степанко // Публічне управління XXI століття: від соціального діалогу до суспільного консенсусу : зб. тез до

XIV Міжнар. наук. конгресу, 27–28 березня 2014 р. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2014. – С. 68–69.

Особистий внесок здобувача: розкриття сутності механізму взаємодії органів державного управління і представників громадянського суспільства у сфері вищої освіти

АНОТАЦІЯ

Степанко О. В. Механізми державного управління гуманітарною сферою в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Харків, 2014.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування і запропоновано практичні рекомендації з удосконалення механізмів державного управління гуманітарною сферою в Україні, узагальнено теоретичні засади державного управління цією сферою. Уточнено й науково обґрунтовано сутність понять «гуманітарна сфера» і «державне управління гуманітарною сферою», а також запропоновано підхід до визначення складових елементів гуманітарної сфери.

У роботі доведено доцільність введення у практичну діяльність органів державної влади, які забезпечують функціонування й розвиток гуманітарної сфери, гуманітарної експертизи як механізму громадського контролю та технології сучасної комунікації, завдяки якій органи державної влади можуть вести безперервний фаховий діалог із представниками громадянського суспільства заради збереження людського потенціалу та злагодженого суспільного поступу.

Теоретично обґрунтовано концептуальну модель державного управління розвитком гуманітарної сфери в Україні, що ґрунтується на підходах краудсорсингового моделювання. Визначено основні етапи запровадження цієї моделі, проходження яких дасть змогу, врахувавши зовнішні і внутрішні загрози та використовуючи нагромаджений інтелектуальний потенціал країни, окреслити орієнтири майбутнього для функціонування й розвитку гуманітарної сфери, які мають бути зафіксовані в основоположних документах, насамперед у концепції та стратегії розвитку.

Ключові слова: гуманітарна сфера, гуманітарна політика, гуманітарний розвиток, система, суб'єкти, об'єкти управління, рівні державного управління, зміст, структура, механізми.

АННОТАЦИЯ

Степанко А. В. Механизмы государственного управления гуманитарной сферой в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Харьковский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. – Харьков, 2014.

Диссертация посвящена научному обоснованию практических рекомендаций по усовершенствованию механизмов государственного управления гуманитарной сферой в Украине, обобщению теоретических основ управления этой сферой деятельности.

В работе уточнена и научно обоснована суть понятий «гуманитарная сфера» и «государственное управление гуманитарной сферой», а также предложен подход к определению составных элементов гуманитарной сферы. Предлагается рассматривать гуманитарную сферу в узком ее значении, что позволяет выделить составляющие данной сферы, взяв за основу фундаментальные отрасли – образование, науку и культуру.

Результаты проведенного статистического анализа развития фундаментальных отраслей гуманитарной сферы и данные социологического опроса, который проводился разными государственными и гражданскими организациями в Украине, дали возможность сформулировать основные позитивные и негативные тенденции развития этих отраслей, а также выявить достижения и проблемы в функционировании механизмов государственного управления.

В диссертации определены приоритетные направления государственной политики в гуманитарной сфере Украины, которые базируются на формировании и пропаганде общегосударственной системы ценностей.

Теоретически обоснована концептуальная модель государственного управления гуманитарной сферой в Украине, основанная на подходах краудсорсингового моделирования. Определены основные этапы введения этой модели, прохождение которых, учитывая внешние и внутренние угрозы и накопленный интеллектуальный потенциал страны, позволит очертить будущие ориентиры развития данной сферы и зафиксировать их в основополагающих документах, прежде всего в концепции и стратегии развития.

В диссертационном исследовании доказана целесообразность введения в практическую деятельность органов государственной власти, обеспечивающих функционирование и развитие гуманитарной сферы, гуманитарной экспертизы в качестве механизма общественного контроля и технологии современной коммуникации, благодаря которой органы государственной власти могут вести непрерывный профессиональный диалог с представителями гражданского

общества с целью сохранения человеческого потенциала и общественного прогресса.

Ключевые слова: гуманитарная сфера, гуманитарная политика, тенденции гуманитарного развития, система, субъекты, объекты управления, уровни государственного управления, содержание, структура, механизмы.

ANNOTATION

O. Stepanko. Mechanisms of Public Administration in Humanitarian Sphere in Ukraine. – Manuscript.

Dissertation for getting a scientific degree of Candidate of Science in Public Administration following the speciality 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration – Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine. – Kharkiv, 2014

The thesis offers theoretical substantiation to practical recommendations on improving mechanisms of public administration in humanitarian sphere in Ukraine, and generalized theoretical foundations of public administration in this area. The essence of the concepts "humanitarian sphere" and "public administration in humanitarian sphere" is specified and theoretically grounded, the approach to the definition of the constituent elements of humanitarian sphere is developed.

The paper proves the feasibility of the introduction of bodies of State power, which ensure functioning and development of humanitarian sphere, and development of humanitarian expertise as a mechanism of public control and technology of modern communication, due to which authorities can conduct continuous professional dialogue with representatives of civil society for the sake of preserving human potential and achieving coherent social progress.

Theoretical substantiation of conceptual model of public administration in humanitarian sphere in Ukraine, based on the crowdsourcing modelling approach, is developed. Basic stages of the introduction of this model are defined, which allows, taking into account external and internal threats and using the accumulated intellectual potential of the country, outline future directions for the functioning and development of humanitarian sphere, which must be enshrined in the basic documents, namely, in conception and strategy development ones.

Key words: humanitarian sphere, humanitarian policy, tendencies of the humanitarian development, a system, subjects, objects of public administration, levels of public administration, an idea, a structure, mechanisms.

Відповідальний за випуск *Бульба Володимир Григорович*

Підписано до друку 26.09.2014 р. Формат 60 x 90 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам. № 14/129

Віддруковано з оригінал-макета
в Харківському регіональному інституті Національної академії
державного управління при Президентові України.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1654 від 19.01.2004 р.
61001, м. Харків, просп. Московський, 75.